

5. Kellner M., Durant I. C. Causation. Tort Law in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights / eds: Fenyves A., Karner E., Koziol H., Steiner E. Berlin : De Gruyter, 2011. P. 449–500.

6. Case of Perks and Others v. the United Kingdom (Applications nos. 25277/94, 25279/94, 25280/94, 25282/94, 25285/94, 28048/95, 28192/95 and 28456/95) : judgment : 12 October 1999 // European Court of Human Rights : офіц. сайт. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-58319> (дата звернення: 01.04.2019).

Одержано 06.04.2019

УДК 347.12–053

Вікторія Олександрівна КОЖЕВНИКОВА,

доцент кафедри цивільно- та кримінально-правових дисциплін

Київського університету права НАН України,

кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ОБМЕЖЕНЬ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Підвищення ролі приватної власності та спільної сумісної власності подружжя на майно у шлюбно-сімейних відносинах неодмінно потребує належної охорони та захисту з боку держави. Цьому значною мірою сприяють обґрунтовані обмеження майнових прав чоловіка та дружини.

Загалом, не всі положення СК України, які стосуються майнових відносин в сім'ї, можна визнати вдалимими. Як показала практика, деякі з норм нового СК України, навпаки значно ускладнили процес регулювання майнових відносин подружжя та створюють штучні проблеми при їх застосуванні [1, с. 58]. Зважаючи на це, за останні роки в національному законодавстві з розвитком права власності формувалися відповідні обмеження майнових прав подружжя, які потребують наукового визначення. Сучасні реалії безпосередньо здійснюють свій вплив на подальшу систематизацію обмежень прав з точки зору їх відповідності завданню охорони майнових прав суб'єктів сімейних відносин, врахування та дотримання при їх встановленні природних передумов або чинників, які їх зумовлюють.

Зазвичай, обмеження сімейного права не зумовлює жодних змін меж самого суб'єктивного права особи, втім виключає можливість здійснення суб'єктом сімейних відносин юридично значущих дій. Встановлені сімейним законом обмеження слід розглядати в двох аспектах: широкому та вузькому. У широкому аспекті – обмеження це система імперативних норм, які включені в сімейне законодавство, а у вузькому – це правові обмеження, доцільність встановлення яких визначена у положеннях СК України.

Беручи до уваги етимологічне розуміння сутності понять «заборона права», «обмеження права» та з'ясувавши останні сучасні тенденції у моделюванні дефініції наведених правових категорій, пропонується обмеження прав суб'єктів

сімейних відносин умовно визначити, як абсолютні обмеження, які в нормах СК України проявляються у вигляді заборон, які виключають можливість реалізації суб'єктивного сімейного права та відносні (обмеження), які перешкоджають або ускладнюють реалізацію особистого чи майнового права.

У сімейному праві обмеження права власності подружжя не можна розглядати відокремлено від права власності. Залежно від підстав виникнення та характеру спрямованості виділяють такі прямі чи не прямі (опосередковані) обмеження у здійсненні права власності: передбачені законодавством у вигляді прямих заборон; обмеження загальноправового характеру, які впливають з недопустимості зловживання правом та неприпустимості дій, за які законом передбачена відповідальність; обмеження пов'язані з необхідністю дотримання власником «моральних засад суспільства»; добровільні обмеження, які бере на себе власник за договором та обмеження, що впливають з певних юридичних фактів; процедурні обмеження обумовлені спеціальними правилами щодо порядку реалізації повноважень власника [2, с. 373].

Абсолютність права власності є ідеальною межею прагненням, до якого тяжіють інтереси власника, але якого вони в соціальних умовах, мабуть, досягти не в змозі [3, с. 506]. Тут безпідставно змішується так звана «соціальна функція власності» та категорія «абсолютне право», що не є коректним. Обмеженням є право власності чи ні, воно залишається абсолютним [4, с. 66]. Відтак, майнове право чоловіка або жінки на річ, є абсолютним правом того з подружжя, кому така річ належить на праві особистої приватної власності, якщо інше не встановлено законом, рішенням суду.

Питання права спільної власності подружжя та обмежень, що можуть до них застосовуватись, постійно перебувають у полі зору науковців. Чимало спірних моментів, щодо реалізації майнових прав на спільне майно чоловіка та дружини, правовий режим такого майна, залишаються доволі дискусійними в науці сімейного права. В юридичній літературі з цього приводу, висвітлюється дві позиції: перша – усі види майна, яке набуто за час шлюбу, необхідно вважати спільним, не зважаючи на те, чи законодавцем таке майно включено до переліку спільного майна подружжя [5, с. 63]. Друга – проголошує, що в контексті розмежувань понять «спільного майна подружжя» і «спільної власності подружжя» до складу «спільного майна» включає об'єкти, які належать подружжю на праві спільної сумісної власності, а також окремі зобов'язання, які містять у своєму змісті як право вимоги, так і боргові обов'язки [6, с. 356].

Визначаючи підстави виникнення права спільної сумісної власності подружжя та порядку застосування обмежень, варто згадати положення ст. 60 СК України яка вказує, що таке право виникає на майно, що набуто подружжям за час шлюбу. Вказана правова норма має не тільки і не стільки теоретичний інтерес, скільки практичний, бо визначення умов, за яких власність набуває ознак спільності визначає обсяг прав та обов'язків подружжя в цілому, а також можливого розподілу такого майна у майбутньому [7, с. 41]. Як відомо, право спільної сумісної власності подружжя виникає загалом на підставі юридичних

фактів, а саме: перебування чоловіка та жінки в зареєстрованому шлюбі та в окремих випадках в результаті спільного життя, виникнення фактичних шлюбних відносин.

Акції та цінні папери, придбані одним з подружжя на своє ім'я під час шлюбу, не відносяться до спільної сумісної власності чоловіка та дружини, а отже інший з подружжя, обмежений у праві на володіння, користування та розпорядження такою річчю. Виключенням з цього правила можуть бути лише випадки, які свідчать, що акції або цінні папери були придбані за рахунок спільних коштів, проте цей юридичний факт, як правило встановлюється в судовому порядку.

Так у п. 27 Постанови Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділі спільного майна подружжя», проголошено, що акції можуть бути об'єктом права спільної сумісної власності і предметом поділу між подружжям, лише якщо вони були придбані на спільні кошти [8]. Разом з тим, цікавим з точки зору науки залишається і той момент, що положеннями чинного законодавства України, а саме, Закон України «Про депозитарну систему України» [9] та Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [10], не встановлює зобов'язання для сторін при укладенні договору купівлі-продажу вимоги щодо обов'язкового нотаріального посвідчення правочину. Отже, фактично при розпорядженні спільним майном один з подружжя у цьому випадку важко визначити згоду іншого з подружжя на укладення такого договору, особливо коли мова йде про іменні цінні папери [7, с. 49]. Таке упущення в законодавстві в ряді випадків може призводити до обмежень майнових прав одного з подружжя та значно ускладнювати процедуру встановлення істини у сімейно-правовому спорі.

В науковій літературі висвітлюється позиція, що по-іншому повинен визначатися правовий режим акцій, отриманих подружжям при приватизації підприємства, на якому працює один з них. Якщо вони були отримані в результаті його трудової участі на приватизованому підприємстві, як винагороду за працю або за пільговою підпискою (з оплатою за рахунок заробітної плати або інших спільних подружніх доходів), їх слід визнавати сумісною власністю [7, с. 49]. Обмеженням у праві спільної сумісної власності може бути інший з подружжя лише у випадку, якщо чоловіку, дружині як працівнику підприємства надавалися привілейовані акції, які переходять у власність на безоплатній основі.

Список бібліографічних посилань

1. Жилінкова І. В. Майнові правовідносини подружжя: проблеми застосування норм нового СК України // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України : матеріали круглого столу (м. Харків, 2 трав. 2006 р.). Харків : Ксилон, 2007. С. 58.
2. Майданик Р. А. Речове право : підручник. Київ : Алерта, 2019. С. 1102.
3. Харченко Г. Г. Речові права у законодавстві, доктрині та судовій практиці України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2018. С. 506.

4. Мічурін Є. О. Про природу абсолютних та відносних цивільних прав // Актуальні проблеми приватного права : зб. наук. пр. до 85-річчя з дня народження і 55-річчя наук.-педаг. та громад. діяльності Володимира Васильовича Луця. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 65–72.

5. Антокольская М. В. Семейное право : учеб. М. : Юристь, 2002. С. 336.

6. Иванов А. А. Содержание брачного правоотношения // Гражданское право / под. ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. М., 2000. С. 356.

7. Нікітюк О. М. Охорона та захист права спільної власності подружжя: нотаріат, суд, виконавче провадження : монографія. Київ : Алтера, 2018. 208 с.

8. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ по право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07> (дата звернення: 06.04.2019).

9. Про депозитарну систему України : закон України від 06.07.2012 № 5178-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5178-17> (дата звернення: 06.04.2019).

10. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23.02.2006 № 3480-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 06.04.2019).

Одержано 08.04.2019

УДК 347.471:341.24

Володимир Володимирович КОЧИН,

завідувач відділу методології приватноправових досліджень

Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,

кандидат юридичних наук;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2468-0808>

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ACQUIS ЄС ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВАХ ТА УСТАНОВАХ

Acquis communautaire (acquis) («доробок спільноти») включає акти законодавства ЄС (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ. Чинне *acquis* ЄС охоплює *первинне законодавство*: 1) Лісабонські договори (TFEU); 2) Ніццький договір (TEU); 3) Амстердамський договір; 4) Маастриський договір; 5) Єдиний європейський акт; 6) Римські договори; та *вторинне законодавство*: директива; регламент; рішення; рекомендація або висновок; джерело права у формі міжнародної угоди; загальний принцип права Європейського співтовариства; рішення Європейського